

AGONUS

Fisheries Consultancy

Herengracht 9
2312 LA Leiden
Tel: 071-5144509
E-mail: agonus@planet.nl

Actualisatie van de passende beoordeling mosselzaadinvang (MZI) op vrije gronden in de Nederlandse kustwateren m.b.t. de verwijdering van de verankering.

Agonus Fisheries Consultancy

April 2020

Inleiding

In het kader van de vergunningaanvraag voor het installeren, exploiteren, beheren/onderhouden en oogsten van mosselzaadinvangstallaties in de Waddenzee, Oosterschelde en Voordelta bestaat bij de betrokken ondernemers de behoefte om m.b.t. hun mzi-kavels in het Natura 2000-gebied Waddenzee (m.u.v. de mzi-kavels op de Zuidmeep) de verankering van de systemen na de datum van 1 november te laten staan. Aangezien er in de passende beoordeling (Kamermans & Smaal, 2014) vanuit wordt gegaan dat alle werkzaamheden aan MZI's per 1 november zijn afgerond, is de vraag aan de orde of het langer laten staan van de verankering en dus het later in de tijd plaatsvinden van de verwijdering daarvan gevolgen zou kunnen hebben voor de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000 gebied Waddenzee. Deze vraag spitst zich daarmee toe op hetgeen in de passende beoordeling is beschreven m.b.t. uitvoering van werkzaamheden in de tijd en de mogelijke gevolgen daarvan. Daarbij is van belang dat m.b.t. werkzaamheden aan de MZI's zoals plaatsen, aanbrengen van substraat, oogsten van mosselzaad en verwijderen van substraat en drijflichamen geen wijzigingen zullen plaatsvinden. Het gaat uitsluitend om de mogelijke gevolgen van het later in de tijd verwijderen van de verankering. Voorgesteld wordt het volgende:

- Het mzi-vak Zuidmeep: geen veranderingen: verwijdering van de verankering uiterlijk op 1 november 2020. Een actualisatie op de passende beoordeling is hier dan ook niet nodig.
- Het mzi-vak Gat van Stompe: verwijdering van de verankering uiterlijk op 15 november 2020.
- De mzi-vakken Vogelzand, Malzwin en Zuidwal alsmede de mzi-kavels Burgzand 3, 4, 5, 6a, 6b en 7 alsmede Burgzand 12 en 14; verwijdering van de verankering uiterlijk op 1 december.
- De mzi-kavels Burgzand 1, 2(a,b,c), 8, 9, 10 en 11: verwijdering van de verankering uiterlijk op 31 december.

De mzi-kavels op de locaties Brouwershavense Gat, Neeltje Jans, Slaak, Schaar van Colijn, Vuilbaard en Vondelingen-Noord: de verankering kan op deze locaties jaarrond blijven staan. Een actualisatie op de passende beoordeling is hier dan ook niet nodig voor wat betreft de activiteit van het verwijderen van de verankering.

Beoordeling

In de paragrafen 2.1 t/m 2.3 van de Basis PB (Kamermans & Smaal., 2014) zijn respectievelijk de MZI-locaties, de typen MZI en de werkzaamheden rond MZI's beschreven. In paragraaf 2.3 wordt gesteld dat het verwijderen van de verankering verstoring kan veroorzaken door scheepvaartgeluid, uittrillen en de visuele aanwezigheid van een vaartuig. In de tabellen met betrekking tot de werkzaamheden wordt aangegeven dat het verwijderen van de paalankers een eenmalige jaarlijkse activiteit betreft. Voor deze aanvullende beoordeling is van belang dat de werkzaamheden niet wijzigen. Alleen de verwijdering van de verankering vindt twee of maximaal 4 weken later plaats in de tijd. In dit kader is relevant of de verwijdering van de verankering later in de tijd wat betreft het aspect verstoring tot andere conclusies zou moeten leiden dan zoals getrokken in de passende beoordeling m.b.t. het aspect verstoring. In onderstaande beoordeling wordt daarom uitsluitend ingegaan op de soorten en aspecten die ook in de in de passende beoordeling aan de orde zijn gekomen. Met betrekking tot de Waddenzee wordt in de passende beoordeling wat betreft het aspect verstoring ingegaan op de vogelsoorten Bergeend, Eidereend, Brilduiker en Grote en Middelste zaagbek en de zeezoogdieren grijze en gewone zeehond.

Bergeend

Ten aanzien van de bergeend wordt in de passende beoordeling uitsluiten ingegaan op de locatie Zuidmeep. De locatie Zuidmeep grenst aan een belangrijk ruigebied voor Bergeenden, dat vooral van belang is in augustus en september. Nu er wat betreft de Zuidmeep geen wijzigingen zullen plaatsvinden is een eventueel relevant effect daar niet aan de orde. Daarnaast kan worden opgemerkt dat de verwijdering van verankering later in de tijd en dus buiten de genoemde meer voor deze soort belangrijke periode augustus-september zal plaatsvinden. Geconcludeerd kan worden dat geen sprake zal kunnen zijn

van een toename van verstoring door een latere verwijdering van de verankering op andere locaties dan de Zuidmeep. Dit geldt ook voor de andere te beschermen soorten onder de huidige omstandigheden.

Eidereend

Wat betreft de eidereend wordt in de passende beoordeling aangegeven dat voor de mannetjes de ruiperiode in het begin of midden juli begint en duurt tot eind augustus of begin september. De vrouwtjes ruien ongeveer een maand later maar deze rui voltrekt zich in kortere tijd dan bij de mannetjes. *“De tijdens de rui aanwezige Eiders hebben waarschijnlijk betrekking op “lokale” broedvogels, niet-broeders en onvolwassen individuen. Pas na de rui vindt er een herverdeling van Eiders plaats over de internationale Waddenzee. Vanaf dat moment nemen ook de aantallen toe door de aankomst van broedvogels uit Scandinavië. Uit tellingen vanaf schepen in de Vlieter/Zwin, Westkom en de langs de Texelse Oostkaap is gebleken dat de grootste aantallen Eiders in dit deel van de Waddenzee aanwezig zijn in de maanden oktober t/m maart (Sovon, 2020¹). De aanwezigheid van MZI’s heeft een mogelijk verstrend effect op Eiders. Mogelijk profiteren Eiders ook van de MZI-mosselen.”* Op basis van de beperkte gevoeligheid van Eiders (Krijgsveld et al., 2004) voor verstoring wordt het effect in de pb ingeschat als gering. Nu de latere verwijdering van de verankering niet leidt tot een ander effect in de ruiperiode (de verwijdering van de verankering gebeurt immers later dan de ruiperiode) en aangezien de overwinterende Eiders ook reeds aanwezig zijn in oktober leidt een verplaatsing in de tijd van deze verwijdering van de verankering niet tot een mogelijke toename van verstoring in een voor Eiders meer gevoelige periode. Het effect blijft naar verwachting gelijk en leidt niet tot mogelijke extra gevolgen voor de eidereenden in het gebied.

Overige geselecteerde vogelsoorten

In de passende beoordeling (Kamermans & Smaal, 2014) wordt m.b.t. de Brilduiker, Middelste en Grote zaagbek aangegeven dat de drie genoemde soorten vrij diffuus (niet in grote groepen) aanwezig zijn, waardoor verstoring van grote aantallen tegelijk niet aan de orde is. In de passende beoordeling wordt geconcludeerd dat enige verstoring van deze vogels niet kan worden uitgesloten, maar dat niet mag niet worden verwacht dat plaatsing van MZI’s voor deze soorten een significant effect zal hebben. Wel wordt daarbij aanvullend opgemerkt dat deze soorten vooral aanwezig zijn in de wintermaanden en dat in deze periode geen MZI activiteiten aanwezig zijn. Echter zoals hierboven al opgemerkt zullen alle MZI-activiteiten (op de verwijdering van de verankering na) voor 1 november worden afgerond. Uitsluitend het verwijderen van de verankering wordt op verschillende locaties met uitzondering van de Zuidmeep enkele weken uitgesteld. Uit de soorteninformatie op de SOVON website kan wat betreft genoemde soorten worden afgeleid dat de aantallen Brilduikers in november enigszins hoger zijn dan in oktober maar dat de piek in de aanwezigheid van deze soort valt in de maanden januari en februari. Voor de Grote zaagbek geldt dat de meeste vogels pas in december arriveren en dat de piek valt in februari. Met betrekking tot de Middelste zaagbek geldt dat de grootste aantallen aanwezig zijn in december en januari en dat meer dan de helft van de aantallen reeds aanwezig is in oktober. Gelet op de seizoen voorkomens van genoemde soorten kan dus worden afgeleid dat de verwijdering van de verankering niet samen valt met de piek in hun aanwezigheid. Wat betreft de Grote zaagbek geldt dat de aantallen pas na november toenemen en dat de verschuiving van genoemde activiteit naar november niet zal leiden tot een mogelijke toename van verstoring. Voor de Middelste zaagbek geldt dat de aantallen reeds in oktober aanzienlijk zijn en dat een verschuiving naar november mogelijk leidt tot een lichte toename van verstoorte aantallen. Tenslotte geldt ook m.b.t. de Brilduiker dat de aantallen in november licht hoger zijn dan in oktober. Ook hier is dus dat de kans op interactie iets hoger ligt dan in oktober. In Smit et al. (2013) wordt gerefereerd aan de gevolgen van verstoring door MZI activiteiten voor de middelste zaagbek. Waargenomen is dat deze vogels die zich binnen een MZI-locatie bevonden tijdens de werkzaamheden de locatie verlieten. Dit effect was de volgende dag echter niet meer af te lezen uit de

¹ <https://www.sovon.nl/nl/soort/2060>

aanwezige aantallen Middelste zaagbekken. Nu enerzijds de verwijdering van de verankering een gebeurtenis betreft die verspreid over de verschillende locaties gedurende korte tijd eenmalig plaatsvindt waarbij de verstoorde vogels gelet op het gestelde door Smit et al. (2013) al snel weer terug zullen keren terwijl anderzijds de het mogelijke extra aantal verstoorde brilduikers en Middelste zaagbekken in november nog relatief beperkt is (t.o.v. de piek in de aanwezigheid in de wintermaanden) kan uitgesloten worden geacht dat de verwijdering van de verankering in november i.p.v. oktober zal leiden tot een zodanige toename van verstoring dat dit significante gevolgen zou kunnen hebben voor de instandhoudingsdoelstellingen voor genoemde soorten.

Zeehonden

Met betrekking tot de mogelijke verstoring van zeehonden wordt in de passende beoordeling gerefereerd aan de eerdere passende beoordeling van Wiersinga et al. (2009) waarin werd geoordeeld dat er op de meeste MZI-locaties geen negatieve effect van plaatsing en/of opschaling op zeehonden mag worden verwacht, maar dat effecten op een tweetal locaties niet op voorhand konden worden uitgesloten. Dit was het geval in de Schaar van Renesse in de Voordelta (vanwege een ligplaats van Gewone zeehonden) en in de Zuidmeep in de Waddenzee (omdat er een belangrijk geboortegebied van Gewone zeehonden in de directe omgeving ligt). De mzi-kavels waarvoor om een verlenging van de periode van de verwijdering van de verankering wordt gevraagd liggen allen niet in de nabijheid van werp- of zooglocaties. Bovendien zal de verwijdering van de verankering plaatsvinden buiten de werp- en zoogperiode van Gewone zeehonden. Ten aanzien van deze soort heeft de verschuiving van de activiteit naar later in de tijd dus geen gevolgen. Met betrekking tot de Grijsze zeehond leidt een verschuiving van de verwijdering van verandering er toe dat de verwijdering zal kunnen verschuiven naar het begin van de werp- en zoogperiode van deze soort (in de loop van november). Aangezien echter zoals gezegd de betreffende MZI locaties niet in de nabijheid liggen van (hoger gelegen) werp- of zooglocaties voor Grijsze zeehonden zoals de Engelshoek of Richel heeft de verschuiving van de periode van verwijdering geen gevolgen voor Grijsze zeehonden op die locaties. Verder betreft het uitsluitend een verschuiving van de activiteit in tijd en geen toename of verplaatsing van de verwijderingsactiviteiten.

Tenslotte kan verwijzend naar de actualisatie van de passende beoordeling (Keus, 2019) gesteld worden dat de staat van instandhouding van zowel de grijze als de gewone zeehond gunstig is. Geconcludeerd kan dan ook worden dat de voorgenomen verschuiving van de verwijdering van de verankering van MZI-installaties in tijd, geen significante gevolgen kan hebben voor de beide bovengenoemde zeehondensoorten.

Literatuur

Jongbloed, R.H., A.C. Smaal, C.J. Smit, M. Poelman, A.G. Brinkman, N.M.J.A. Dankers, I.G. de Mesel & J.A. van Franeker (2009): Ecologische analyse van potentiële locaties voor mosselzaadinvang (MZI) in Nederlandse kustwateren IMARES Rapport C088/09.

Kamermans, P. & A. Smaal, 2014. Passende Beoordeling (PB) mosselzaadinvang (MZI) op vrije gronden in de Nederlandse kustwateren voor de periode 2015-2018. IMARES rapport C168/14.

Keus, B.J., 2019. Actualisatie van de passende beoordeling mosselzaadinvang (MZI) op vrije gronden in de Nederlandse kustwateren t.b.v. vergunningverlening 2019. Agonus Fisheries Consultancy, februari 2019.

Krijgsveld, K.L., S.M.J. van Lieshout, J. van der Winden & S. Dirksen (2004) Verstoringsgevoeligheid van vogels. Literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie. Rapport 03-187. Bureau Waardenburg/Vogelbescherming Nederland, Culemborg/Zeist.

Smit, C. J., M. de Jong & R.H. Witte (2013): Effecten van MZI's op de aanwezigheid en het gedrag van specifieke vogelsoorten en zeehonden. IMARES Rapport C063/13.

Wiersinga, W.A., J.E. Tamis, C.J. Smit, A.G. Brinkman & R.H. Jongbloed (2009): Passende Beoordeling voor Mosselzaadinvang (MZI) in Nederlandse kustwateren. IMARES Rapport C089/09.